

Οι γιορτές του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη

/ [Ορθόδοξες Προβολές](#)

Η εβδομάδα του Αγίου Δημητρίου στη Θεσσαλονίκη έχει ξεκινήσει με την πόλη να τιμά και φέτος τον Προστάτη και Πολιούχο Άγιο της, τον Μεγαλομάρτυρα Δημήτριο ο οποίος από στρατιωτικός έγινε στρατιώτης του Χριστού με το μαρτύριό του.

Οι εόρτιες λατρευτικές εκδηλώσεις θα κορυφωθούν κατά το διήμερο 25 – 26 Οκτωβρίου.

Για τις γιορτές του αθλονίκου και μεγαλομάρτυρος Δημητρίου μας πληροφορούν για μεν τον δωδέκατο η δέκατο τρίτο αιώνα ένας άγνωστος συγγραφέας του οποίου διασώθηκε διάλογος με τον τίτλο “Τιμαρίων”. Υπάρχουν κατά τους ακόλουθους αιώνες (14ο και 15ο) πληροφορίες του αγίου Γρηγορίου του Παλαμά, του Κωνσταντίνου Άρμενο-πούλου, του Νικηφόρου Γρηγορά, του Ίσιδώρου Θεσσαλονίκης, του Γαβριήλ Θεσσαλονίκης και τέλος του Συμεών, αρχιεπισκόπου

Θεσσαλονίκης.

Σύμφωνα με τις πληροφορίες του “Τιμαρίωνος” **οι γιορ-τες του αγίου Δημητρίου και η εμπορική πανήγυρη άρχιζαν έξι μέρες πριν από την κυρίως εορτή** και στη συνέ-χεια ακο-λουθούσαν άλλες δύο. ‘Η περίοδος από τις είκοσι ‘Οκτω-βρι-ου ως την κυριώνυμη ημέρα, αποτελούσε τα “Προ-εόρτια”. ‘Ο Tafrali έχοντας υπόψη του τις πληροφορίες αυτές μιλάει για τρεις περιόδους: α) Τα προεόρτια, από 10-25 ‘Οκτω-βρίου, κατά τα οποία τελούνταν εμπορική πα-νήγυρη, β) την κυρίως εορτή, το απόγευμα της 25ης και ολόκληρης της 26ης ‘Οκτωβρίου, και γ) το οκταήμερο από τις 27 ως την 3η Νοεμβρίου.

Σύμφωνα όμως με τις πληροφορίες του ‘Αρμενοπού-λου, του Γρηγορά και του ‘Ισιδώρου, ο χρόνος των προεορ-τίων, κατά την περίοδο που μας ενδιαφέρει ήταν μακρότε-ρος. ‘Ο ‘Αρμενόπουλος μιλάει για διάρκεια ολόκληρου μήνα· “Μήνα μεν υπέρ όλον συνεχώς υμνουμένη, δώδεκα δ’ εν τω μεταξύ προεορτίοις εορταίς και μεθεόρτω υπέρ εορτήν εκάστην ταίς μεν διωρισμένως ταίς δε συνεχώς υπερυμνουμένη”. ‘Ο Γρη-γοράς παρατηρεί ότι για τους Θεσσαλονικείς ο σπου-δαιό-τε-ρος μήνας ήταν ο ‘Οκτώβριος, γι’ αυτό και πρέπει ο μήνας αυτός να ονομάζεται “ιερομηνία”. Μάλιστα στις πη-γες της περιόδου αυτής γίνεται λόγος και για νηστεία και συνδέεται με τα προεόρτια. ‘Από τις ομιλίες εξάλλου του ‘Ισι-δώρου, που εκφωνήθηκαν κατά την πρώτη και δεύτερη Κυ-ριακή του ‘Οκτωβρίου, που ο ίδιος τις χαρακτηρίζει “Κυρια-κες των Προεορτίων”, φαίνεται ότι ο κύκλος των εορτών αρ-χιζε με τα προεόρτια που επεκτείνονταν σε δύο Κυριακές, κορυφώ-νονταν στην κυρίως εορτή, την 26η ‘Ο-κτωβρίου, και έληγε με τα οκταήμερα μεθεόρτια την 3η Νοεμβρίου.

‘Ο “Τιμαρίων” μας πληροφορεί ότι με την ευκαιρία της θρησκευτικής εορτής τελούνταν και εμπορική πανήγυρη που την ονομάζει “Δημήτρια” κατά τα Παναθήναια και τα Πα-νιώνια. “Εμποροι συνέρρεαν από πολλά σημεία όχι μόνο της αυτοκρατορίας αλλά και από άλλες χώρες, έτσι ώστε η εορ-τη προσελάμβανε χαρακτήρα οικουμενικό. ‘Εκφράζοντας το θαυμασμό του ο “Τιμαρίων” για τη μεγάλη συγκέντρωση του πλήθους λέγει· “Τοσούτον αυτώ της δόξης κατά την Ευ-ρω-πην παρίστησιν”. ‘Ο Γρηγοράς, αναφερόμενος στη φη-μη του αγίου Δημητρίου, παρατηρεί ότι αυτή ήταν ξακου-στη όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά και στην Αίγυπτο, τη Λι-βύη, την ‘Αραβία, τον Καύκασο ως τις εκβολές της Τυναί-δος. Στις χώρες αυτές “εικόνες και ναούς ευρήσεις του μάρτυρος και υπομνήματα ζήλου”. ‘Ο ‘Αρμενόπουλος εξάλ-λου μας πλη-ρο-φορεί ότι οι γιορτές του αγίου Δημητρίου ξεσήκωναν όλο τον κόσμο. “Και πολλώ γε μάλλον την ξυμ-πασαν συνελών, η της οικουμένης τη μετά θαύματος φήμη τα πέρατα δίοισι και η την εγκόσμιον τάξιν τω ευ αυτής διά πάντων ηρμο-σμένη μιμείται”. ‘Ο πληθυσμός της

πόλεως εξαιτίας της κο-σμοσυρροής κατά την εορτή πολλαπλασιαζό-ταν, έτσι ώστε και η πόλη απολάμβανε “ευωδίας παντα-χόθεν”.

Κατά τη διάρκεια του εορτασμού σχηματιζόταν μια πρόσθετη πόλη. Αυτή ήταν εκτεταμένη, θαυμάσια σχεδια-σμένη και ρυμοτομημένη. Ή πόλη δημιουργούνταν έξω από το δυτικό κάστρο της πόλεως, ανάμεσα στο τείχος και στη Χρυσόπορτα και στην πεδιάδα του Αξιού.

Για την πνευματική κίνηση της Θεσσαλονίκης κάναμε λόγο όταν αναφερθήκαμε στα Έγκώμια του Αγίου. Περι-οριζόμαστε εδώ ν’ αναφερθούμε στο θαυμασμό των εγκω-μιαστών που παρέχουν πληροφορίες για τις εορτές του. Ό Άρμενόπουλος τονίζει ότι η Θεσσαλονίκη θαυμάζεται ιδιαί-τερα για την αγχίνια και τη σοφία των ανθρώπων. Ό Ίσίδωρος θεωρεί τη Θεσσαλονίκη επιφανεστέρα στη Δύση, όπως στην Άνατολή ήταν η Κωνσταντινούπολη. Στις στο-ες, τα θέατρα, τα Μουσεία, δίδονταν διαλέξεις και διδά-σκονταν διάφορα μαθήματα. Στις ανώτερες σχολές διδα-σκόταν η Φι-λοσοφία, η Ρητορική, η Νομική, η Ίατρική και τα Μαθη-ματικά. Με την καλλιέργεια τόσων επιστημών, η Θεσσα-λο-νίκη έδινε την εντύπωση χώρου πανεπιστημιακού.

Εκκλησιαστικές εορτές

Για τις εκκλησιαστικές εορτές και ιδιαίτερα για την παλαιολόγεια εποχή, πληροφορίες μας παρέχουν ο Γρηγο-ρας, ο Ίσίδωρος και ο άγιος Γρηγόριος ο

Παλαμάς, ενώ για το δέκατο πέμπτο αιώνα ο άγιος Συμεών Θεσσαλο-νι-κης. ‘Ο Γρηγοράς και ο ‘Ισίδωρος μιλάνε για τέσσερα “συ-στη-μα-τα” που συμβολίζουν άλλοτε τα τέσσερα σημεία του κόσμου και άλλοτε τις τέσσερις εποχές.

Κατά το πρώτο σύστημα, την 26η ‘Οκτωβρίου, παρευ-ρισκόταν ο ηγεμόνας η σπάνια ο βασιλιάς. ‘Η “βασιλική πα-νήγυρις” κατά το Γρηγορά, αντιστοιχεί προς τις αρχές του έτους. ‘Η παρουσία του βασιλιά προσέδιδε λαμπρότητα στον εορτασμό, ενώπιον του οποίου εκφωνούνταν λόγοι εγκω-μια-στικοί.

Κατά το δεύτερο σύστημα, την 27η ‘Οκτωβρίου, την κυρίως τιμητική θέση κατείχε ο ιεράρχης, ακολουθούμενος από τον κλήρο και τους μοναχούς.

‘Η τρίτη ημέρα ήταν αφιερωμένη στους μοναχούς, αφού η θέση τους ήταν ιδιάζουσα. Πολλοί από τους εγκω-μιαστές, όπως είδαμε, απέδιδαν στον άγιο Δημήτριο, ασκη-τικές αρετές, μάλιστα ο ‘Ισίδωρος επιδίωξε την ανόρθωση σφαλμάτων του μοναχικού βίου με την προβολή των ασκη-τικών αρετών του μάρτυρος.

Τέλος, οκτώ ημέρες μετά την κυριώνυμη εορτή, γιόρ-ταζε ο πολύς κόσμος. ‘Η εορτή ονομαζόταν “οκταήμερος”. Κατά την εορτή αυτή διδόταν η ευκαιρία στους ομιλητές να θίξουν δημόσια προβλήματα που αφορούσαν την πόλη.

Οι συμβολισμοί

Οι εορτές του αγίου Δημητρίου συμβολίζουν το χρι-στομίμητο του μαρτυρίου του. ‘Ο άγιος Γρηγόριος ο Παλα-μας, μιλώντας για τη σύλληψη του αγίου Δημητρίου στην Καταφυγή και για το μαρτύριό του, μας λέγει τα εξής· “Ταύθ’ ημείς εικονίζοντες, κατ’ έτος εικότως, εκεί μεν της πανηγύρεως ποιούμεθα την αρχήν, ώδε δε την τελείωσιν, επεί και ο μάρτυς ούτως είχεν, ελκόμενος εις σφαγήν τηνι-καύτα διά Χριστόν”. ‘Εξάλλου ο ‘Αρμενόπουλος παρατηρεί· “‘Η πόλις ξύμπασα κοσμίως ευ μάλα επέτειον ιεράν ποιεί-ται και θείαν πομπήν το τούτου χριστομίμητον εξεικονί-ζου-σα πάθος και εκείθεν εις το μαρτύριον αυτού μετά πομπής αγα-γείν”. ‘Η μεγαλοπρεπής πομπή άρχιζε από το ναό της Κατα-φυγής, για την οποία μιλούν ο Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο ‘Αρ-μενόπουλος και ο Συμεών, έφθανε στην ‘Αχειροποίητο και κατέληγε στο ναό του αγίου Δημητρίου.

Οι διώκτες του Δημητρίου συλλαμβάνοντας, διακω-μω-δώντας και φυλακίζοντας τον “Άγιο απέβλεπαν στη μείω-ση του μάρτυρος, όπως είχαν πράξει και οι στρατιώτες στο Χριστό. Οι Χριστιανοί όμως κατά τη Θ. Λειτουργία που βλε-πουν τον Κύριο να σταυρώνεται, να πεθαίνει και ν’ ανί-στα-ται, τον δοξάζουν. Το ίδιο γίνεται και με τον άγιο Δη-μη-τριο. ‘Η εξεικόνιση των εορτών του συμβολίζει το

μαρτύ-ριό του, που ωστόσο συνέβαλε στη δόξα του Χριστού και της Έκκλησίας του.

‘Ο Συμεών Θεσσαλονίκης, το δέκατο πέμπτο αιώνα, περιγράφει με κάθε λεπτομέρεια τη λιτανεία των εορτών του μεγαλομάρτυρος. ‘Ο ίδιος, αν και δεν είναι ο εισηγητής, είναι όμως ο κύριος ενσαρκωτής της εξομοιώσεως των προ-εορτίων ακολουθιών και της μνήμης του αγίου Δημη-τρίου προς τη Μ. ‘Εβδομάδα και το Πάσχα. “Έτσι άλλωστε μπορεί να αιτιολογηθεί και το πανηγυρικό ύφος του Συμε-ων με την ευκαιρία της εορτής του αγίου Δημητρίου, την 26η ‘Ο-κτωβρίου. “Τις η λαμπρά αυτή ημέρα, την ανάστα-σιν του Σωτήρος εξεικονίζουσα; Τις η τηλικαύτη λαμπρο-φορία, το μέγα φως και άδυτον προσημαίνουσα;”.

Πρόβλημα προέκυψε σχετικά με την Καταφυγή, την οποία ο Συμεών ονομάζει ναό της Θεοτόκου. Προβληματική παραμένει η ταύτιση του ναού της Θεοτόκου της Καταφυγής προς ένα από τους ναούς που διασώζονται στη Θεσ-σαλονίκη.

Περιοριζόμαστε να επισημάνουμε ότι όσοι μας παρέ-χουν πληροφορίες για τον εορτασμό του αγίου Δημητρίου κατά την υπόψη εποχή, όπως ο Παλαμάς, ο ‘Αρμενόπουλος, ο Συμεών, μας πληροφορούν ότι αυτή ήταν λαμπρή. ‘Ο ‘Αρ-μενόπουλος, αναφερόμενος στην πομπή, λέγει ότι η εμμέ-λεια των ύμνων που ψάλλονταν, η φωτοχυσία, η εύρυθμη κρούση των κωδώνων, το πλήθος που κρατούσε αναμμένες λαμπά-δες, ο ήχος των σαλπίγγων και άλλων οργάνων προ-σ-έδιδε μεγαλοπρέπεια. ‘Ο ‘Αρμενόπουλος, θαυμάζοντας την πομ-πη, λέγει ότι αυτή ήταν μοναδική “ης ουδέποτε παρ’ ουδέσιν εξ ίσου γέγονε, η εγγύς, ουδ’ ούτω κατ’ αυτών μεγα-λοπρεπής”. “Όλοι οι δρόμοι και μάλιστα η ‘Εγνατία ήταν φωταγω-γη-μένοι.

Σε κάθε εποχή η Θεσσαλονίκη διακρινόταν ως σπου-δαίο κέντρο εμπορικό, πολιτιστικό και προπάντων πνευμα-τικό. Διακρίνεται για την ‘Ορθοδοξία της αφού ο σπόρος της αληθείας ρίφθηκε από τον ‘Απ. Παύλο και αναπτύχθηκε από το μεγαλομάρτυρα Πολιούχο Δημήτριο.

‘Η Θεσσαλονίκη θα πρέπει να παραμείνει πάντοτε κέν-τρο πνευματικό, πολιτιστικό και προπάντων προπύργιο ‘Ορ-θοδοξίας.

Πηγή πληροφοριών: Ιερά Μητρόπολη Θεσσαλονίκης

Φωτογραφίες - Ραφαήλ Γεωργιάδης